

**REKOMENDUOJAMA PASKYROS-LEIDIMO IŠDAVIMO TVARKA,
ATLIEKANT DARBUS IŠKASOSE**

Kiekvienais metais atliekant darbus žemės iškasose ir tranšėjose dėl žemių griūties įvyksta sunkūs ar mirtini nelaimingi atsitikimai darbe. Toks darbas pasižymi didesne profesine rizika, kuriai esant traumos ar kitokia darbuotojo sveikatos pakenkimo tikimybė yra didesnė.

Siekiant išvengti nelaimingų atsitikimų darbe, reikalavimai saugiam darbų atlikimui įforminami parengiant leidimą arba paskyrą-leidimą (toliau - Leidimas) darbų vykdymui.

Leidimų dirbti tam tikrą darbą sistema yra oficiali formalizuota rašytinė sistema, kuri būtina tais atvejais, kai darbdavys turi pagrindo manyti, kad kyla realus pavojus atliekančio darbus darbuotojo gyvybei. Pabrėžtina, kad Leidimų sistema ne pakeičia, bet papildo ir konkretizuoja saugaus darbo organizavimo priemones bei būdus, o formalus jos įdiegimas pats savaime negarantuoja saugių darbo sąlygų. Leidimų sistemos tikslai yra:

- užtikrinti, kad dirbantis iškasoje darbuotojas suvoktų ir žinotų rizikos veiksnius, jų pobūdį, galimus pakenkimus sveikatai jo darbo vietoje;
- užtikrinti, kad visada būtų atliekamas patikrinimas, ar įgyvendintos reikiamos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonės, ir toks patikrinimas būtų atliekamas iki darbuotojams pradėdant dirbti;
- koordinuoti arba, esant būtinumui, nutraukti kitų asmenų veiklą, jei ji gali turėti įtakos dirbančiojo iškasoje darbo sąlygoms.

Valstybinės darbo inspekcijos specialistai parengė rekomenduojamą Leidimo išdavimo tvarką.

I. LEIDIMO IŠDAVIMAS

1. Įmonėje, kurios darbuotojai dirba iškasose, tranšėjose, kur darbuotoją gali užpilti griūvančios šlaito žemės ar jis gali būti veikiamas kitų rizikos veiksnių - atskilusio sušalusios žemės luito, statinio konstrukcijų griūties, elektros poveikio, gali kilti užtroškimo rizika, turi būti nustatyta Leidimo išdavimo tvarka.

2. Leidimą išduoda darbdavys arba jo paskirtas kompetentingas asmuo.

Kompetentingas asmuo privalo turėti teorinių ir praktinių žinių profesinės rizikos vertinimo srityje, išmanyti atliekamų darbų specifiką bei technologinius procesus, todėl rekomenduotina, kad juo būtų įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos specialistas arba darbdavį atstovaujantis asmuo (įmonės vadovas), kuris yra atestuotas ir pats atlieka įmonės darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos funkcijas arba darbdavio įgaliotas asmuo, kuriam pavesta atlikti darbuotojų saugos ir sveikatos tarnybos funkcijas (toliau - kompetentingas asmuo). Kompetentingas asmuo, nurodydamas Leidime saugų darbą užtikrinančias saugos ir sveikatos priemones, turi vadovautis Darboviečių įrengimo statybvietėse nuostatais, Darbo įrenginių naudojimo bendraisiais nuostatais, Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsauginėmis priemonėmis nuostatais, Saugos ir sveikatos apsaugos ženklų naudojimo nuostatais

ir kitais galiojančiais darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktais, techniniais reglamentais, standartais, metodiniais nurodymais bei Valstybinės darbo inspekcijos parengtomis metodinėmis rekomendacijomis.

Leidimas darbams atlikti išduodamas darbų vadovui.

3. Leidimas turi būti surašytas:

3.1. kiekvienai konkrečiai darbų vykdymo vietai;

3.2. išduodamas konkrečiam darbų vykdymo laikotarpiui.

Kai darbų vykdymo metu atsiranda Leidime nenumatyti pavojingi ar kenksmingi veiksniai, darbus būtina nutraukti. Atnaujinti darbus galima tik gavus naują Leidimą ir įgyvendinus joje naujai numatytas priemones darbuotojų saugai ir sveikatai užtikrinti.

II. DARBŲ VADOVO VEIKSMAI

4. Darbų vadovas, prieš pradėdamas darbus:
  - 4.1. atsižvelgdamas į tai, ar kasimo vietoje yra įrengtos požeminės komunikacijos (dujų, vandens, nuotekų, elektros ir t. t.), parenka žemės darbų atlikimo būdą:
    - 4.1.1. žemės darbai bus atliekami mechanizuotai;
    - 4.1.2. žemės darbai bus atliekami mechaniniu (numatant iki kokio gylio (altitudės) bus kasama mechanizuotai) ir rankiniu būdu (siekiant nepažeisti komunikacinių tinklų);
  - 4.2. nustato atliekamus darbus atitinkantį tranšėjų plotį; darbininkai turi dirbti saugiu atstumu (darbininkų darbo zonos neturi kirstis);
  - 4.3. įvertinęs iškasos gyli, atliekamų darbų pobūdį, turimus duomenis apie grunto rūšį, gruntinio vandens lygį, požeminių komunikacijų išdėstymą, sklypo, kuriame vykdomi darbai, reljefą ir esamą užstatymo situaciją, nustato iškasos šlaitų nuolydžius ir sprendžia dėl iškasų sienelių tvirtinimo būtinumo, numato sienelių tvirtinimo būdą;
  - 4.4. nustato darbų apimtį, trukmę;
  - 4.5. numato darbų vykdymo eiliškumą;
  - 4.6. parenka reikiamas darbo priemones ir įrankius darbams atlikti;
  - 4.7. identifikuoja rizikos veiksnius darbo vietoje, atsižvelgdamas į atliekamus darbus ir naudojamas darbo priemones bei darbų atlikimo technologinio proceso ypatumus;
  - 4.8. numato reikalingas darbuotojų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemones:
    - 4.8.1. priemonės saugiai įlipti į iškasą ir išlipti iš jos (kopėčias ar kt. priemones);
    - 4.8.2. priemonės saugiai pereiti per iškasas (tiltelius su aptvarais);
    - 4.8.3. šulinių, šurfų ir kitų panašių iškasų vietų aptvėrimus (dangčius, skydus ir pan.) bei iškasų aptvėrimą, kad nepatektų į jas pašaliniai asmenys;
    - 4.8.4. pastebėtų iškasos šlaite riedulių, akmenų bei atsiskyrusių grunto sluoksnių pašalinimo būdus;
    - 4.8.5. saugius statybinių mašinų, transporto priemonių pastatymų atstumus;
    - 4.8.6. iškasos šlaito apžiūros periodiškumą (radus savaime pradėjusį slinkti gruntą ir kitus galimos griūties (nuošliaužos) požymius, dirbti draudžiama; po ilgesnės darbų pertraukos būtina naujai įvertinti rizikos veiksnius).
  - 4.9. sukomplektuoja materialiuosius išteklius. Darbams iškasose atlikti parenka apmokytus darbuotojus.
5. Nustatęs, kad atitinkamų darbuotojų ir materialijų išteklių pakanka, darbų vadovas užpildo nustatytą Leidimo formą ir teikia ją su paskiriamų darbuotojų sąrašu kompetentingam asmeniui tvirtinti.

III. ĮRAŠAI LEIDIME

6. Leidime darbų vadovas įrašo:
  - 6.1. Leidimo išdavimo datą ir galiojimo laiką;
  - 6.2. darbų pradžios ir pabaigos laiką;
  - 6.3. darbų vadovo vardą, pavardę, pareigas;
  - 6.4. darbuotojų, dirbsiančių darbus iškasose, vardus, pavardes, kvalifikaciją, profesiją.
7. Leidime įrašoma su paskiriamu atlikti darbu susijusi informacija:
  - 7.1. darbo vieta ir jo atlikimo sąlygos (trumpai aprašant darbo pobūdį, technines priemones, kurios bus naudojamos darbui atlikti, technologinį procesą, apsaugos nuo rizikos veiksnių priemones ir pan.);
  - 7.2. konkrečios, saugų darbą užtikrinančios priemonės, kurias būtina įvykdyti prieš darbų pradžią:
    - 7.2.1. su iškasa besiribojančių statinių stabilumą užtikrinančios priemonės;
    - 7.2.2. esančių komunikacinių linijų apsauga nuo pažeidimų;
    - 7.2.3. aptvėrimų, vykdant žemės darbus gyvenviečių ar veikiančių įmonių teritorijoje, įrengimas arba duobės, tranšėjos ir kitos iškasos toje vietoje, kurioje vyksta transporto ar pėsčiųjų judėjimas, aptvėrimas;
    - 7.2.4. tranšėjų, iškasų sienelių sutvirtinimas arba tinkamas šlaitų nuolydžio (jei nenumatomi

sutvirtinimai) suformavimas;

7.2.5. visų sutvirtinimo dalių patikrinimo periodiškumo (po stiprių liūčių, žymių apkrovos pasikeitimų, prasidėjus atodreikiui, po ilgesnės darbo pertraukos) numatymas;

7.2.6. žemės darbų mašinų ir transportavimo įrenginių bei mechanizmų išdėstymo nuo iškasos krašto atstumų (kad šie neįgriūtų į iškasą arba nesukeltų šlaitų griūties) nurodymas;

7.2.7. iškasto grunto sandėliavimo nuo iškasos krašto atstumo nurodymas;

7.2.8. kasimo darbų atlikimo rankiniu būdu vietų ir sąlygų nurodymas;

7.2.9. darbuotojų asmeninės apsaugos priemonės (įvertinus galimus rizikos veiksnius).

7.3. nesusiję su atliekamu darbu rizikos veiksniai (pavojai), kurie veikia ar gali atsirasti darbų vykdymo vietose, pvz.:

7.3.1. elektros srovės pavojus (kai dirbama arti elektros kabelių, kai žemės kasimo darbai vykdomi mechaniniu būdu arti elektros linijų);

7.3.2. kritimo iš aukščio pavojus (įrankių, mechaninių priemonių kritimas nuo iškasos krašto į iškasą);

7.3.3. vandens prasiskverbimo pavojus (kai pažeidžiami vandentiekio, kanalizacijos inžineriniai tinklai).

Draudžiama lipti ir dirbti iškasose, iš kurių nepašalintas vanduo (daugiau apie galimus pavojus ir apsaugos priemones: [/Darbai sutvirtintose tranšėjose, Darbai nesutvirtintose tranšėjose, Slaitinės iškasos](#)).

7.4. kitos priemonės, kurias būtina įvykdyti darbų eigoje - iškasų šlaitų būklės apžiūra, patikrinant grunto būklę prieš kiekvienos darbo dienos pradžią ir darbų eigoje (atsižvelgiant į meteorologines sąlygas).

8. Leidime taip pat turi būti:

8.1. darbų vadovo, supažindinusio darbuotojus su darbo sąlygomis, rizikos veiksniais bei saugos priemonėmis, vardas, pavardė ir parašas;

8.2. Leidimą išdavusio kompetentingo asmens bei Leidimą gavusio asmens vardai, pavardės, pareigos, parašai, data.

IV. DARBDAVIO PASKIRTO KOMPETENTINGO ASMENS VEIKSMAI

9. Darbdavio paskirtas kompetentingas asmuo, iš darbų vadovo gavęs tvirtinti Leidimą, patikrina:

9.1. ar numatytas tinkamas technologinis darbų vykdymo procesas;

9.2. ar iškasos tinkamai sutvirtintos;

9.3. ar tinkamai parinktos darbams atlikti reikiamos darbo priemonės ir įrankiai;

9.4. ar identifikuoti visi rizikos veiksniai darbo vietoje;

9.5. ar darbuotojai, dirbsiantys darbus, yra tinkamos kompetencijos, ar pakankamas jų skaičius;

9.6. ar pakanka numatytų reikalingų darbuotojų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijos priemonių, atsižvelgiant į galimus rizikos veiksnius.

10. Patikrinęs ir nustatęs, kad visos būtinos, saugų darbą užtikrinančios priemonės įdiegtos, kompetentingas asmuo pasirašo Leidimą, tuo leisdamas pradėti darbus, ir įteikia jį darbų vadovui.

V. TOLESNI VEIKSMAI, PATVIRTINUS LEIDIMĄ

11. Gavęs patvirtintą Leidimą darbų vadovas supažindina darbuotojus su galimais rizikos veiksniais bei būtinomis saugos ir sveikatos priemonėmis, kurios turi būti įgyvendintos prieš pradedant darbus, kiekvieno darbuotojo funkcijomis, saugiais darbo metodais ir instruktavimą įformina Leidime.

12. Darbuotojai, atliksiantys darbus, išklausę darbų vadovo saugos ir sveikatos instruktavimą, susipažinę su darbo sąlygomis, savo funkcijomis, saugiais darbo metodais ir, darbų vadovui įsitikinus, kad jie žinias įsisavino, pasirašo Leidime.